

Emrah Kekilli

ekekili@setav.org

UMH Libya'da Gidişatı Değiştirdi, Rusya-BAE Yığınak Yapıyor

HAFTER, RUS YAPIMI PANTSİR HAVA SAVUNMA SİSTEMLERİ İLE HAVA SAHASINI GÜVENCEYE ALARAK SALDIRIYA GEÇMEYİ PLANLARKEN, UMH GÜÇLERİ SIRA DIŞI BİR HAMLE YAPTI. SİHA'LAR MARİFETİYLE PANTSİR HAVA SAVUNMA SİSTEMLERİNİ ETKİSİZ HALE GETİRİP EL-VUTİYE HAVA ÜSSÜ'NÜ ELE GEÇİRDİ. BU ASKERİ HAMLE LİBYA'DAKİ ÇATIŞMALARIN SEYRİNİ UMH LEHİNE DEĞİŞTİRDİ.

Türkiye ve Libya arasında 2019 sonunda imzalanan Güvenlik ve Askeri İşbirliği Anlaşması çerçevesinde iki ülke arasındaki iş birliği mart ortalarından itibaren somut neticelerini vermeye başlamış, 18 Mayıs'ta Hafter milisleri için stratejik öneme sahip el-Vutiye Hava Üssü'nün kontrolü tamamen Ulusal Mutabakat Hükümeti'nin (UMH) kontrolüne geçmiştir. Libya'da çatışmaların UMH lehine değişmeye başladığının somut ifadesi olan bu gelişme, Libya'daki askeri dengeleri yeniden şekillendirirken, Rusya ve ABD gibi küresel aktörlerin Libya politikalarını gözden geçirmesi netice vermiştir.

Trablus'un 140 kilometre güneybatısında Hafter milislerince kontrol edilen el-Vutiye Hava Üssü'nün, UMH güçlerince ele geçirilmesi Hafter unsurlarının Trablus'u tehdit eden batı bölgesindeki askeri varlığına ciddi darbe niteliği taşımaktadır. UMH'ye bağlı silahlı güçlerin komuta kademesi, mart ortasından itibaren, Trablus'un güneyinde konuşlanmış Hafter unsurlarının ikmal merkezleri konumundaki el-Vutiye Hava Üssü ve Tarhuna

kentine yönelik operasyonlar başlatmış, buralara giden askeri konvoyları da hedef almaya başlamıştı. Özellikle Türkiye ve Libya arasında 2019 sonunda imzalanan askeri ve güvenlik iş birliği anlaşmasının yürürlüğe girmesiyle UMH güçlerinin askeri kapasitesi ciddi anlamda artmış, martta başlayan operasyonlarda bu durum açıkça görülmeye başlanmıştı.

UMH'nin İlerleyişi

UMH'nin havada operasyonel üstünlüğü ele geçirmesi Hafter saflarında ciddi endişelere neden olmuş, Rusya, Mısır ve BAE tarafından Hafter'e yönelik silah ve mühimmat nakliyatında ciddi artış olduğu gözlemlenmişti. Özellikle bir ay kadar önce Bingazi limanına yanaşan Rus bandralı geminin, silah ve mühimmat yüklü olduğu, birçok kaynak tarafından teyit edilmiş, Hafter'in bu silah ve mühimmatı cephelelere naklettikten sonra sıklet merkezi Trablus'un güneyi olan bir hareket başlatacağı kaydedilmişti. Nitekim gemideki silah ve mühimmat yavaş yavaş cephelelere nakledilmeye başladığında, bu silah ve mühimmatın içerisinde Rus yapımı Pantsir hava savunma

sistemleri olduğu, bunlardan ikisinin Cufra Hava Üssüne, ikisinin Ebu Greyn'e, ikisinin ise el-Vutiye Hava Üssü'ne nakledildiği görülmüştü.

Hafter unsurları bu Pantsir hava savunma sistemlerini konuşlandırarak, UMH SİHA'ları karşısında hava sahasını güvenceye aldıktan sonra saldırıya geçmeyi planlarken, UMH güçleri sıra dışı bir hamle yaparak SİHA'lar marifetiyle Rus yapımı Pantsir hava savunma sistemlerinden ikisini el-Vutiye civarında birini Ebu Greyn civarında etkisiz hale getirdi. Ardından el-Vutiye Hava Üssü'nü ele geçirdi. Müteakiben altı Pantsir hava savunma sistemini daha etkisiz hale getirdiği görüldü. Bu sıra dışı askeri hamle ve hayati kazanım Libya'daki çatışmaların seyrinin UMH lehine değiştiğinin en bariz göstergesi oldu. UMH'nin, El-Vutiye Hava Üssü'nün ele geçirilmesinin ardından operasyonun sıklet merkezinin Trablus'un güneyine yoğunlaştığı, iki haftalık bir süre içinde UMH'nin güneyde ciddi ilerleme kaydettiği görüldü.

UMH'nin ilerleyişi karşısında, Rus paralı askerleri olan Wagner grubundan 700 kadar unsurunun Trablus'un güneyinden çekile-

ABD Afrika Kuvvetleri Komutanlığı, Rusya'nın Libya'ya savaş uçağı gönderdiğini belirterek Moskova'nın Libya kıyılarında hava sahasını kapatabileceğini açıkladı. (26 Mayıs 2020)

rek Beni Velid üzerinden tahliye edildiği kaydedildi. El-Vutiye Hava Üssü'nün kaybedilmesinin ardından UMH Trablus'un güneyinde ilerlerken Wagner unsurlarının bir kısmının çekilerek Beni Velid üzerinden Cufra'ya nakledilmesi Hafter'in batı bölgesindeki askeri stratejisinin sorgulanması neticesini vermiştir. Birçok kaynak tarafından teyit edilen ve ABD Afrika Kuvvetleri Komutanlığı (AFRICOM) tarafından da dile getirilen Rusya'nın Libya'nın doğusuna konuşlandığı savaş uçakları, Rusya'nın Libya'daki askeri varlığının geleceğine dair ciddi bir tartışma başlatmıştır.

Yeni Dengenin Oluşumu

Libya krizinin nihai çözümünün ne olacağı sorusundan hareketle aktörlerin pozisyonlarını değerlendirdiğimizde mevcut saha verileri üç senaryo bağlamında ele alınabilir. Birincisi, Hafter güneyde yeniden hazırlanarak Trablus'a yönelik hava destekli yeni bir saldırı başlatır. İkincisi, güneyde Beni Velid, Cufra ve Petrol hilalinde, yani güney doğuda bir hilal şeklinde savunma hattı oluşturur. Üçüncüsü, UMH, Hafter'in savunma hatlarını kırarak ilerlemeyi sürdürür. Birinci senaryo, Wagner unsurlarının güneyden çekilmesi nedeniyle güçleşmiş görünüyor.

İkinci senaryo, en muhtemel senaryo fakat Hafter'in savun-

ma hatlarının süreklilik kazanması Libya'daki çözümsüzlüğü derinleştirir. Zira Hafter askeri aktör olarak var oldukça çözümü geciktirecektir. Bu senaryodaki bir diğer önemli açmaz ise petrol hilalindeki Hafter hakimiyeti, Hafter burayı elinde tuttukça Libya'da devlet mali açısından ciddi darboğaza girecektir. Üçüncü senaryo, Cufra'da konuşlanan Rus uçakları da dikkate alındığında, UMH'nin askeri olarak ilerlemesi durumunda çatışmaların derinleşmesi sonucunu ortaya çıkartır.

Askeri dengeler UMH lehine değişmeye başlarken Rus askeri varlığının artmaya başlamasıyla, NATO Genel Sekreteri Stoltenberg'in, Libya'ya silah ambargosuna ilişkin, "BM tarafından tanınan Serrac hükümeti ile Hafter tarafından idare edilen güçler aynı kefeyle konulamaz. Bu nedenle NATO, Trablus hükümetine destek vermeye hazır" şeklinde açıklamalarda bulunmuştur. Ayrıca AFRICOM, Rusya'nın Libya'ya savaş uçağı gönderdiğini belirterek, Moskova'nın Libya kıyılarında hava sahasını kapatabileceğini ve bunun Avrupa açısından önemli bir güvenlik kaygısı oluşturacağını açıkladı. AFRICOM Komutanı Orgeneral Jeff Harrigan, Rusya'nın sonraki adımlarına işaret ederek, Rusya'nın, Libya'da kıyılarıdaki üsleri ele geçirirse Libya'ya uzun menzilli Geçiş Kapatma ve Alan Hakimiyeti (A2AD) silahlarını (hava savunma sistemleri) yerleş-

tireceğini kaydetti. Bu durumun Avrupa'nın güney kanadı için büyük bir güvenlik kaygısı söz konusu olacağını ifade etti.

Bir diğer ifadeyle Rusya'nın Libya'daki varlığının artmasının, NATO ve ABD'nin Libya politikasını gözden geçirmesine ve Libya'daki varlığını artırma eğilimine girmesine neden olduğu gözlemlenmektedir. Yukarıda ifade edilen her üç senaryodan herhangi birinin belirginlik kazanmasıyla ABD ve Rusya'nın Libya politikaları da netleşmeye başlayacaktır. Zira sahada yaşanan gelişmeler küresel aktörlerin Libya politikalarına yansıtacaktır. Yeni dengenin ana aktörlerinden Türkiye ise yeni kurulan oyunun ana belirleyicisi olacaktır.

İkinci senaryo bağlamında uluslararası arabuluculukla müzakerelerin başlaması halinde, Hafter üzerinden askeri çözümü sahada hayata geçirmekte başarısız olan bölgesel ve küresel aktörlerin, bundan sonraki ajandalarında Libya'daki askeri, siyasi ve ekonomik reform süreçlerini kendi çıkarları çerçevesinde şekillendirmek ve bu reform süreçlerinin aktörlerini tayin etmek isteyeceğini ön görmek güç değil. BAE ve Fransa liderliğindeki eksen, ilk iş olarak, Libya siyasetinin ana aktörlerini ve meselelerini belirlemek için yeni aktörlerle angajman geliştirmek ve/ya da ortaya çıkarmak için çalışacaklardır.

Berlin Deklarasyonu'nda ifade edildiği üzere çatışma sonrası Libya krizinin ana gündem maddeleri siyasi, ekonomik ve askeri reform yanında terörle mücadele ve kamu yönetimi reformu gibi başlıklar olacaktır. İfade edilen konu başlıkları kriz sonrası Libya devletinin temel kurumlarının yapısını belirlediği gibi Libya'nın önümüzdeki on yıllardaki yönetici seçkinlerini de belirleyecektir. Libya krizinin UMH lehine makas değişimine girme arifesinde, her kesimden Libyalının çok kez dile getirdiği, kriz sonrası dönem için kapsamlı bir yol haritası ihtiyacına yönelik hazırlığı olan aktörler, Libyalılarla birlikte Libya'nın yeniden inşasına ciddi katkı sunacaktır. **11**

ABD Afrika Kuvvetleri Komutanlığı (AFRICOM) tarafından da dile getirilen Rusya'nın Libya'nın doğusuna konuşlandığı savaş uçakları, Rusya'nın Libya'daki askeri varlığının geleceğine dair ciddi bir tartışma başlatmıştır.